

Med tankar från roten

Han får körsbärsträd att blomma på marmorgolv och lindar tevetittarna runt sin sekator. Men innanför luggen, det finurliga leendet och plommonstopet döljer sig en tidsoptimerad trädgårdsmästare som vill prata allvar om gifter och resurser. Anders Stålhand blev lättad över att få krypa in i en idegran och se sur ut.

Morgonen är gråkall och åkrarna mörkbruna kring Broddetorp, två mil från Falköping. Anders Stålhand sätter sig i bilen 05.30. Han är redan lika glad och trevlig som i vartenda inslag av TV4:s *Äntligen hemma* och börjar berätta om en bäver han mötte på vägen häromdagen. Efter några klunkar kaffe ur en termosmugg undrar han:

– Sa jag grävling...? jag är lite i dvala fortfarande.

Dagens två timmars pendling enkel väg har börjat. In till Göteborgs botaniska trädgård där Anders är chefsträdgårdsmästare. Det här är ändå den sena tiden. Vissa morgnar drar han iväg redan 04.45.

Är det värt det?

– Ja, min fru jobbar som föreståndare för Naturum Hornborgasjön, en kilometer bort, och vi bor väldigt bra. Så det är helt klart värt det. Även om det är slitigt såklart. Botaniska i Göteborg är den finaste trädgården i Sverige tycker jag. En av de finaste i världen har jag hört en gammal berest trädgårdsexpert säga. Och jag kom i en spännande tid.

Sedan Anders började har Botaniska byggt en skollokal, flyttat ett hus och bygger nu ett tredje. Häromdagen fick han veta att de ska få pengar till nya växthus av högsta klass.

– Det är helt jävla enormt! Vi närmar oss 100-årsjubileum och en satsning i den här skalan händer nog bara vart hundra år. Växthusen ska bli välkomnande och öppna för alla på ett helt nytt sätt. Och arbetsmiljön kommer att bli så oändligt mycket bättre.

Han tar fram frukosten, yoghurt och müsli ur en glasburk. Tåget från Falköping börjar rulla tio sekunder efter att vi har klivit på. Man tänker sig att folk väljer trädgårdsinriktning för att de gillar att softa, men det verkar inte stämma.

– Nej...det är inte så att jag kommer på mig själv med att sitta i solen och ha glömt bort tiden. Jag kan sitta stilla ibland, men bara om jag dricker kaffe.

Det har onekligen gått ganska fort, från examen som landskapsingenjör 2010 till att bli chef på en av Sveriges förnämsta trädgårdar 2014. Däremellan var Anders egen företagare. Ett av de svåraste uppdragen var att fixa blommande körsbärsträd till NK:s skyltfönster i Stockholm.

– De ville ha skyltningen i sex veckor, men japanska körsbär kan bara blomma en vecka.

Lösningen blev att behandla träden med olika ljus och temperatur för att de skulle vara beredda att blomma i stafett på olika datum. Sedan fick Anders åka och byta träd en gång i veckan, och gång på gång även gräva upp alla lökar som var planterade ovanpå.

Anders började jobba på en trädgårdsskötsel-firma som sextonåring och blev utkörd till olika ställen kring uppväxtstaden Västerås.

– Jag minns en enorm häck i Kvicksund... det är fortfarande den största jäkla häck jag har sett! Plötsligt en dag stod det en folkabubbla mitt i häcken, det säger något om hur stor den var.

Men du bara klippte på och gav inte upp?

– Jorå, jobbutmaningar måste man bara skratta åt. Annars ligger man pyrt till i den här branschen. Man blir ju aldrig klar, ogräset kommer alltid tillbaka.

Han minns en fas med dinosaurier, men efter den var det bara trädgård som gällde. Anders mamma var odlingsintresserad och jobbade som dagmamma, så han tillbringade en stor del av barndomen i familjens trädgård. Inomhus började han samla på sig regnskogsväxter.

– Någon gång räknade jag till 200 arter i mitt lilla pojkrum.

Många barn snöar ju in på grejer ett tag, men varför fortsatte du?

– Det är så många utmaningar hela tiden. Man stöter hela tiden på nya växter som man inte har en aning om hur de funkade och vad de behöver. Jag hade nog lika gärna kunnat fastna för något annat där det finns mycket att utforska... det kunde ha varit sport om jag inte hade känt mig så ospportig när jag var liten.

Trädgårdsåret rullar på och är svårt att stoppa, förklarar han.

– Man planerar saker och ting fram till januari, och så bara genomför man allting fram till september. Sedan är man helt slut och har projektbakisångest. Efter en vecka har man glömt det och börjar planera igen. Det är nåt med trädgårdsfolk också, det är ett passionsyrke och en bjussig bransch, man vill varandra väl.

Med skägget, hatten och den rutiga skjortan smälter Anders in som en hipster i vimlet på Göteborgs central.

Får man kalla dig hipster?

Fniss. Tystnad.

– Det är inte något jag identifierar mig med men jag ser ju att jag uppfyller ganska många av attributen. Det enda som inte stämmer är att det brukar finnas en stark koppling till storstan.

Är det därför du pendlar fyra timmar om dagen, för att inte bli en hipsterklyscha?

– Exakt!

Kanske var Anders Stållhand 2000-talets första hipster. Hatten har varit med i tolv år. Det plommonstop han bär nu är den sjätte. Men nu börjar Anders känna sig lite färdig med hatten. Den passar inte så bra med cykelhjälm. Sista biten av pendlingen brukar ske på cykel.

Vid entrén till Botaniska trädgården välkomnar en armé av brandgula liljor med små gröna, spretande huvudbonader. Som damhattar med palmer uppepå. Kejsarkrona, säger Anders. De sticker upp på höga spröt ur ett hav av påskliljor och pingstliljor. Rödgula tulpanrundlar leder vidare mot slutningen där eldsflammar av penséer reser sig. Tema Prärieeld, förklarar Anders. Som grädden på moset några knallrosa körsbärsträd som dignar av blommor.

Vi går vidare genom ett hav av pärlhyacint, nunneört, påskliljor, pingstliljor, vitsippor och kungsängsliljor. De hör till temat Vild vår, med 200 000 vilda lökar. Anders blir väldigt uppiggad när fotografen inte ber honom att kasta sig ner i blomsterhavet med ett jätteleende, utan att sätta sig vid idegranen och se allvarlig ut. Det liknar ingenting han har varit med om förut.

– Jag är asmysig och trevlig hela tiden. Allt som har med trädgård att göra ska vara så jävla mysigt och härligt. Det är ju det, men kanske bara halva tiden, resten är slitigt, allvarligt och viktigt.

Du pratar mycket om "hållbara trädgårdar", har vi ohållbara trädgårdar?

– Ja, en massa gifter är tillåtna men helt onödiga i hobbyodlingen. Delar av plantskolenäringen är väldigt resursintensiv och kräver mycket transporter.

I Anders bok *Skörda nya smaker* rekommenderar han att odla annorlunda, exotiska växter. Exempelvis kiwi, kanske inte det första man ser framför sig i en ”hållbar trädgård”.

– Men det är resurssnålt jämfört med att importera den! Det enda kiwin behöver är något att klättra på. Kräver inte mer än om man odlar äpplen. Däremot gurkor i uppvärmda växthus, då snackar vi klimatosmart!

Snart ligger han ändå där och luktar på påskliljorna och kommer med mysiga trädgårdstips.

– Jag är ganska trevlig, det ligger väl för mig på något sätt. Men jag jobbar på att hitta en balans.

Har du haft några fördelar av att vara ung kille i en värld som domineras av lite äldre kvinnor?

– Svårt att veta...det har gått jättebra för mig, jag har fått göra mycket. Jag hoppas ju att det inte är för att jag är man. Men om man tittar på trädgårdsexperter så är många män. En positiv tolkning kan vara att man måste vara ganska hängiven för att gå in i en bransch där man trotsar normen.

Det har hänt att kunder på plantskolorna har tagit Anders för en praktikant och frågat efter någon äldre. Men mest har det varit en fördel att sticka ut. Trädgårdsmästaryrket är inte så hett och branschen har svårt att rekrytera. Trots att odlingsintresset har vuxit bland unga de senaste åren.

– Det pratas om odling i helt nya miljöer. Jag tror att det hänger ihop med miljöintresse och en vilja att veta vad man äter. Många av oss har förlorat kontakten med odling och den får därför ett exotiskt skimmer.

Dagen går. Efter ett ”operativt samordningsmöte med fokus på organisation av förrådsutrymmen” är det dags för en tvåtimmarsresa hem igen. En liten sandhög ligger kvar på tågsätet när Anders reser sig för att kliva av.

– Det kommer nog från backarna med lökar till vår löksatsning, tror han.

Hemma skräpar skrattnåsarna kring en gammal grön traktor. Den plöjer åkern tre meter från tomtgränsen. För att hantera tidsbristen har Anders delat in trädgården i olika zoner.

– Där borta slår jag bara med lie. Den här zonen framför huset sköter jag intensivt. Här vill jag ha mycket som tickar i gång tidigt på våren när jag har klorofyllbrist.

Under några av de kvarblivna körsbärsträden från NK står dvärgtulpaner med många skira vita blommor på varje stängel. Rankor av minikiwi slingrar runt ett päronträd. I växthuset är den första spenaten redan skördad och jordgubbarna blommar. Sichuanpeppar sträcker sig med aggressiva taggar mot taket. En shitakesvamp sticker fram ur ett vedträ.

Uppiggande nog finns det även en del kirskaål och brännässlor på den lilla tomten. Det känns som om Anders skulle skratta och säga att ogräset är den bästa maten, men det gör han inte.

– Ibland säger jag så, men det är mest när jag inte vill skapa stress hos andra. Det är en pågående strid.

Faktaruta

Ålder: 31 år (det här var den frågan som Anders fick tänka längst för att svara på. Han hävdar att ålder är helt betydelselöst och verkar faktiskt tycka det).

Familj: Sofie Stålhand och dottern Ronja, två år.

Bor: Utanför Broddetorp, mellan Skövde och Falköping, vid Hornborgasjön.

Bakgrund: Landskapsingenjör med egen plantskola, trädgårdsskribent och författare till boken *Skörda nya smaker*.

Aktuell: Som chefsträdgårdsmästare för Göteborgs botaniska trädgård, programledare i Äntligen hemma och expert i tidningen Allt om trädgård. Botaniska trädgården är aktuell som en del av Gothenburg Green World 2016 (ungefär som ett kulturhuvudstadsår).

Anders vår-trädgårdstips

1. Bekämpa inte mossan i gräsmattan. Den ser kanske ut som om den tar över nu eftersom den växer vid lägre temperatur än gräset, men gräset hinner ikapp om några veckor. Den vanligaste frågan jag får är hur man bekämpar mossa, men det är en hopplös kamp. Har man gräsmatta i skuggiga lägen så får man mossa, helt enkelt.
2. Ta kontroll över de perenna ogräsen nu. Gräv upp kirskål och tistlar med rötterna. Annars blinkar man till och så är det plötsligt augusti, när de börjar fröa.
3. Dela perenner innan de börjar växa för mycket. De blir känsliga när de kommer i gång, men än så länge går det jättebra att dela rötterna.
4. Så vitklöver i gräsmattan. De är kvävefixerande och torktåliga, så gräsmattan håller sig grönare. Dessutom ger de bra nektar till bin och humlor.
5. Om du odlar på balkongen, försök att hitta så stora krukor som möjligt så blir allting lättare. Satsa gärna på snabba grejer som sallad och sockerärt. Sådant som tomat och gurka kan förstås gå men det blir så mycket lättare och bättre i växthus med gott om jord.

Bildtexter – tidslinjen

"Jag hjälper till med potatisskörden 1986, två år gammal. Det var mycket odling och jag var liksom alltid med."

"Min första trädgårdsaffär, 1990, det är jag som står bakom kassan. Jag tror inte att vi sålde en enda blomma, så det var väl lite av ett nederlag. Det ser ut som om mamma har varit med i urvalet av blommor och fått oss att plocka mycket kanadensiskt gullris som hon ville bli av med."

"Jag är tolv år, 1996 och bygger en damm i mina föräldrars trädgård, snart 20 år senare är den kvar och ser fortfarande ut som den tjärn jag ville att den skulle kännas som."

"Här kryssar jag växter med familjen på Madeira år 2000. Notera ljusmätaren kring handleden! På den resan fick jag fröet till ett kauriträd som står i mitt arbetsrum på Botaniska."

"Mitt svåraste uppdrag någonsin var nog vårskytning på NK i Stockholm 2014, med blommande japanska körsbärsträd. Men det var skönt att stå där på marmorgolvet och spilla jord och vattna. Jag gick in där med skottkärra, arbetshandskar och stickad tröja. Någon sade att "Du ser ut som om du kom från en saga"."

"Jag fixar i ordning min utställningsträdgård på mässan Nordiska trädgårdar 2013. Där tävlar man med giganter som Skansen och Rosendal, så jag var väldigt nöjd med ett bronspris. "